

Embargo tot dinsdag
5 januari 2010, 15.30 uur

*Nieuwjaarsrede uit te spreken door ir. G.A. Koopstra, voorzitter van het
Productschap Zuivel, op 5 januari 2010 in het
Kurhaus te Scheveningen*

Dames en heren,

Hartelijk welkom. Ik wens u allen een gelukkig en voorspoedig nieuwjaar.

Vandaag kijken we zoals gebruikelijk terug op het afgelopen jaar en vooruit naar het zojuist gestarte jaar. Maar ik wil vandaag met u ook wat verder vooruit kijken.

2009. Het was me het jaartje wel. Met name de melkveehouderij werd hard getroffen door de val van de melkprijzen. En toch. Als dit echt de zwaarste economische crisis sinds de dertiger jaren is, valt het dan eigenlijk niet mee? Kunnen we constateren dat ons economische systeem redelijk veerkrachtig is, ondanks hebzucht op allerlei niveaus (en echt niet alleen bij bankiers) als verstorende factor en dankzij overheidsoptreden als stabiliserende factor? Of zijn de problemen alleen maar doorgeschoven? De verhouding tussen markt en overheid is het afgelopen jaar weer nadrukkelijk op de agenda gekomen. Is een fundamentele wijziging nodig, of volstaan wat aanpassingen?

Toen de heer Schelhaas, mijn voor-voorganger in 1996 aftrad, organiseerde het productschap een symposium, met als titel "De zuivelsector tot 2010". Er zijn toen veel zinnige dingen gezegd, die soms nog steeds actueel zijn. Maar een enkele misschatting wil ik u niet onthouden. Zoals die van Harm zelf, die stelde dat er in 2010 25.000 melkveehouders zouden zijn, tenzij een volledig geliberaliseerd landbouwbeleid op de Nederlandse melkveehouderij zou worden losgelaten, dan zouden er slechts 18 à 20.000 overblijven. Dat laatste getal is realiteit geworden, ook al zijn we niet volledig geliberaliseerd.

Dat is ook een les. Structuurontwikkeling lijkt redelijk onafhankelijk van quotering en marktordening.

Daar waar het aantal melkveehouderijbedrijven dus sneller is afgenomen dan voorzien, geldt het omgekeerde voor de zuivelindustrie. Weliswaar is die ene reus er gekomen, maar de verscheidenheid is groot gebleven, mede door actief ingrijpen van de overheid via het mededingingsrecht.

De toenmalige minister van LNV, de heer Van Aartsen, zei op het symposium: "Wij moeten nu investeren om het jaar 2010 als sterke sector te halen". Blijkbaar hebben we dat gedaan, want hier staan we, sterk en wel. Het resultaat van nieuwe investeringen én het rendement op oude investeringen: de kracht van de Nederlandse zuivelkolom.

En toch is er een lichte aarzeling. Het diepe prijsdal van 2009, na de prijspiek van 2007 de tweede, maar minder aangename kennismaking met een vrijere markt, roept de vraag op, hoe ver liberalisering kan gaan zonder het voortbestaan van de sector in de waagschaal te stellen. In een aantal andere landen in de Unie wordt deze vraag nog heel wat indringender gesteld. Vanuit onze kracht heeft de Nederlandse zuivel altijd gepleit voor meer vrijheid. Laat maar vrij, maar handhaaf een vangnet voor als het echt misgaat. Maar nu stonden we boven aan de trapeze en leek dat vangnet toch wel ver weg. Het werkte echter wel.

Overall wordt nu nagedacht over nieuwe verbeterde vangnetten (termijnmarkten, strategisch voorraadbeheer) en aanvullend beleid op het gebied van markttransparantie, contractuele ketenrelaties en mededinging. De Europese Commissie heeft een High Level Group ingesteld, die medio dit jaar met conclusies moet komen. Intussen werkt Frankrijk, inmiddels met 21 andere landen, aan een soort schaduwregering. Hoe zal de nieuwe commissaris voor landbouw, de heer Ciolos, zich in deze discussie manifesteren? Zal hij de bestendige lijn van mevrouw Fischer-Boel continueren? Of zal hij zich meer gevoelig tonen, voor wat ik de Franse school zou willen noemen?

Nu zoveel deskundigheid gemobiliseerd is, en het antwoord toch nog niet duidelijk, mag u van mij hier het antwoord ook niet verwachten. Maar enkele kanttekeningen wil ik wel maken:

- In Nederland is de zuivelketen grotendeels zeer ver geïntegreerd: de melkveehouderij produceert via de in haar bezit zijnde coöperatieve industrie een grote verscheidenheid

aan zuivelproducten, welke, voor een relatief beperkt deel, rechtstreeks aan de Nederlandse supermarkt worden geleverd en voor de rest de wijde wereld ingaan. Kennelijk is de marktproblematiek breder dan alleen de vermeende machtspositie van de supermarkten.

- Twintig jaar geleden viel de Berlijnse Muur. Het einde van een tijdperk, niet van de geschiedenis. Ik zou willen herinneren aan de ervaring uit die tijd, dat een volledig bureaucratisch gereguleerde markt ook niet werkt en uiteindelijk vooral nadelen heeft.
- Canada leert ons dat als je de melkprijs baseert op de kostprijs, dat de kostprijs dan gestaag stijgt. En dat wie een gegarandeerde opbrengstprijs boven de marktprijs verlangt, op den duur geen aanspraak meer kan maken op een marktpositie boven de zelfvoorziening. De Canadese zuivelsector mag voor de insiders daar comfortabel zijn, maar zijn internationale concurrentiekracht is verdwenen en de provinciale quota worden steeds meer gebaseerd op de provinciale consumptie.
- In Europa zien we een toenemende neiging tot renationalisatie van het landbouwbeleid. Daarbij sluipen er steeds meer protectionistische elementen in, zoals bijvoorbeeld ter zake van herkomst etikettering van levensmiddelen. Ook in Nederland wordt deze trend gesteund, als wordt gepleit voor nationale cofinanciering van het landbouwbeleid. Dit miskent mijns inziens op gevaarlijke wijze, hoezeer landbouw en voedselindustrie, met zuivel als één van de paradepaardjes, langzamerhand tot de weinige overgebleven vaste ankers van onze nationale economie behoren.

En dat alles, dames en heren, terwijl de discussie de komende jaren eigenlijk heel andere prioriteiten zou moeten hebben: Hoe voeden we straks 9 miljard mensen op de wereld, zonder dat de wereld er aan kapot gaat? Daar liggen naar mijn idee grote uitdagingen. Zuivel kan daarin een grote rol spelen door de potentieel gunstige relatie tussen voedingswaarde en milieubelasting. Maar aan de optimalisatie daarvan is nog heel veel te doen.

Voor onze sector is duurzaamheid geen modeverschijnsel. De melkveehouderij is, meer dan welke agrarische sector ook, onderdeel van natuur en landschap en werkt bijvoorbeeld al jaren met succes aan het beperken van emissies en verliezen in de mineralenkringloop. Recenter zijn activiteiten gericht op energiebesparing en -productie met als doel te komen tot een energie-neutrale zuivelketen. Ik denk dat we hiermee met volle inzet aan de slag moeten. Ter ondersteuning zou de overheid veel gestructureerder kaders moet aangeven en

investeringen moet steunen. Het magere resultaat van Kopenhagen maakt de problematiek niet minder urgent.

Dames en heren, één onderwerp wil ik nog onder uw aandacht brengen. Aan de basis van onze sector staan onze dieren. Het welzijn en de gezondheid van deze dieren is onze verantwoordelijkheid en van cruciaal belang voor onze maatschappelijke positie en voor de afzet van onze producten. De afgelopen jaren heeft de sector daar via het productschap veel in geïnvesteerd. Ik denk dan bijvoorbeeld aan het Uiergezondheidscentrum, verschillende dierziektebestrijdingsprogramma's en het onderzoek naar vrijloopstallen met alternatieve bodems.

Zeer recent hebben we de afspraken met het ministerie over de financiering van de dierziektebestrijding vernieuwd. Het is van groot belang de komende tijd verder te werken aan een betere internationale acceptatie van vaccinatie tegen dierziekten om de afzet veilig te stellen. Want helaas blijken verrassingen op dierziektegebied niet te vermijden. Vanaf deze plaats wil ik dan ook de geitenhouderij zeer veel sterkte toewensen en de hoop uitspreken dat zij dit drama snel achter zich kunnen laten.

Dames en heren, we hebben een sterke sector, die de uitdagingen aan kan. Als productschap blijven we daar graag aan bijdragen. Ik wens u allen veel succes in het nieuwe jaar.

Bijlagen: www.prodzuivel.nl

BIJLAGEN NIEUWJAARSREDE 2010

Basisgegevens	1-2
Marktbeeld 2009.....	3
Illustraties jaarrede	4-6
Profiel Productschap Zuivel.....	7

Basisgegevens	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2007	2008	2009 voorlopig
Aantal bedrijven met melk/kalkoeien 1)	67.167	57.995	46.977	37.465	29.467	23.527	21.313	20.746	20.286
Aantal melk/kalkoeien 1)	2.355.986	2.366.570	1.877.684	1.707.875	1.504.097	1.433.202	1.413.166	1.466.134	1.489.071
Gem. aantal melkkoeien per bedrijf	35	41	40	46	51	61	66	71	73
Aantal bedrijven met melkgeiten 1)	..	660	745	563	838	733	652	655	610
Aantal melkgeiten 1)	..	4.660	37.472	43.231	98.077	172.159	188.676	207.882	231.090
Gem. aantal melkgeiten per bedrijf	..	7	50	77	117	235	289	317	379
Oppervlakte grasland en snijmais (x 1.000 ha) 1)	1.337	1.341	1.298	1.267	1.217	1.215	1.238	1.260	1.257
Aantal melkkoeien per 100 ha grasland en snijmais	176	176	145	135	124	118	114	116	118
Totale koemelkproductie (x 1.000 ton)	11.785	12.465	11.285	11.294	11.155	10.827	11.134	11.620	11.795
Gem. productie per koe (kg)	5.036	5.330	6.084	6.612	7.416	7.554	7.879	7.926	7.921
Gem. koemelkproductie per bedrijf (tonnen)	176	215	240	305	379	460	522	560	581
Gem. vetgehalte van de afgeleverde koemelk	4,00	4,18	4,38	4,40	4,40	4,40	4,38	4,37	4,37
Gem. eiwitgehalte van de afgeleverde koemelk	3,34	3,39	3,42	3,48	3,46	3,50	3,50	3,50	3,49
Aantal zuivelondernemingen per 31 december 2)	57	43	30	18	15	15	15	20	21
Aantal zuivelfabrieken per 31 december	153	128	95	76	66	51	50	52	52
Aantal werknemers in de zuivelindustrie (X 1.000) 3)	23	20	20	14	12	11	11	11	11
Koemelk geleverd aan fabrieken (x 1.000 ton)	11.444	12.233	10.778	10.825	10.734	10.480	10.799	11.295	11.464
Gemiddeld per fabriek (x 1.000 ton)	75	96	114	142	163	205	216	217	220
Gemiddeld per werknemer verwerkte koemelk (ton)	506	621	550	770	897	970	1.019	1.056	1.071
Uitbetaalde koemelkprijs per 100 kg bij 4% vet 3,35% eiwit (2000=100) 4)	91	107	103	100	100	93	108	112	84
Prijsindexcijfer gezinsconsumptie (2000=100) 5)	61	76	79	90	100	113	116	119	119
Waarde uitvoer zuivelproducten (miljoen euro) 6) volgens C.B.S.	2.288	3.177	3.167						
volgens PZ (producten Ned.oorsprong) 7)			2.904	3.083	3.015	3.172	3.775	4.001	3.380

1) Bron: metelling CBS

2) M.i.v. 2008 gewijzigde criteria (ondernemingen die > 10 miljoen kg rauwe melk verwerken)

3) Bron: N.Z.O., vanaf 2002 CBS

4) M.i.v. 1998 op basis van indicatie

5) Bron CPB

6) Exclusief restituties

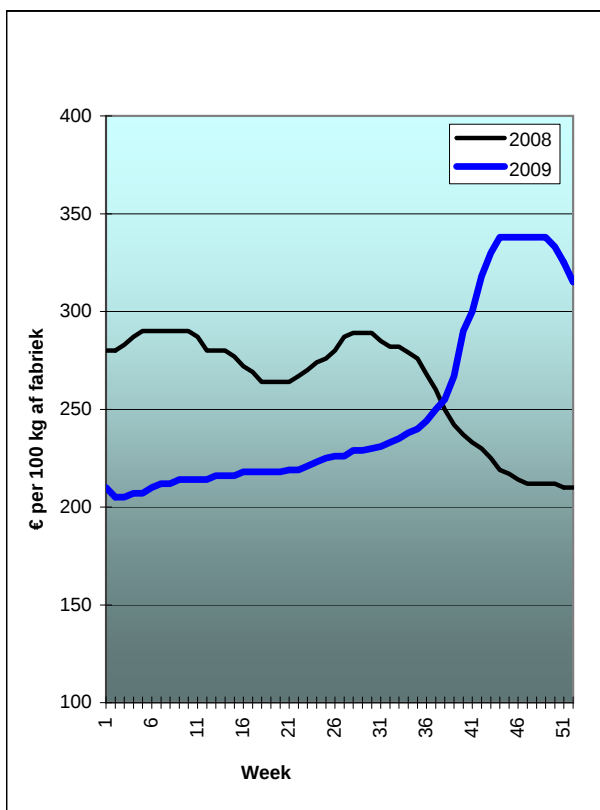
7) 1990 en 1995 excl. bestemming Canarische Eilanden

	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2007	2008	2009 voorlopig
BINNENLANDS VERBRUIK VAN: (in kg/hoofd)									
Consumptiemelk en consumptiemelkproducten	132,1	134,6	136,3	132,0	125,8	126,5	123,3	119,4	119,0
Boter	3,6	4	3,4	3,5	3,3	3,2	3,4	3,3	3,3
Kaas (excl. kwark)	12,2	12,7	13,6	14,7	15,8	17,1	18,0	17,3	17,3
Condens	9,8	9,7	8,2	6,7	6,6	5,2	4,7	4,3	4,1
PRODUCTIE VAN: (X 1.000 ton)									
Boter	179	229	178	132	126	119	129	124	123
Fabriekskaas	435	514	584	680	672	671	731	722	708
Boerenkaas	8,4	8,1	8,8	9,2	9	7	7	7	7
Condens	532	535	404	352	274	292	331	342	325
Melkpoeder	327	326	240	154	166	160	148	182	209
DOOR ZUIVELFABR. IN CONSUMPTIE GEBRACHT: (X 1.000 ton)									
Consumptiemelk	962	967	939	902	843	827	750	709	674
Consumptiemelkproducten	650	650	762	761	740	673	672	663	629
Totaal consumptiemelk en consumptiemelkproducten	1.612	1.617	1.701	1.663	1.583	1.500	1.422	1.372	1.303

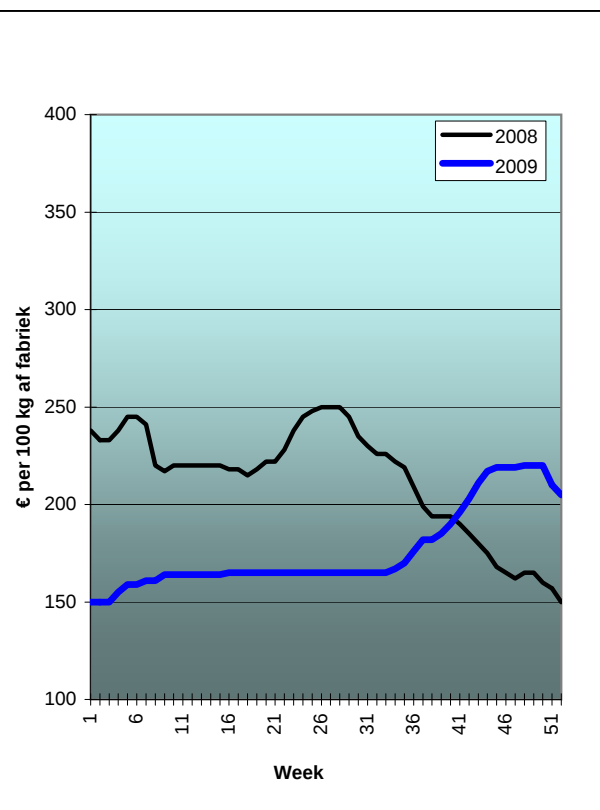
Marktbeeld 2009

Productnoteringen

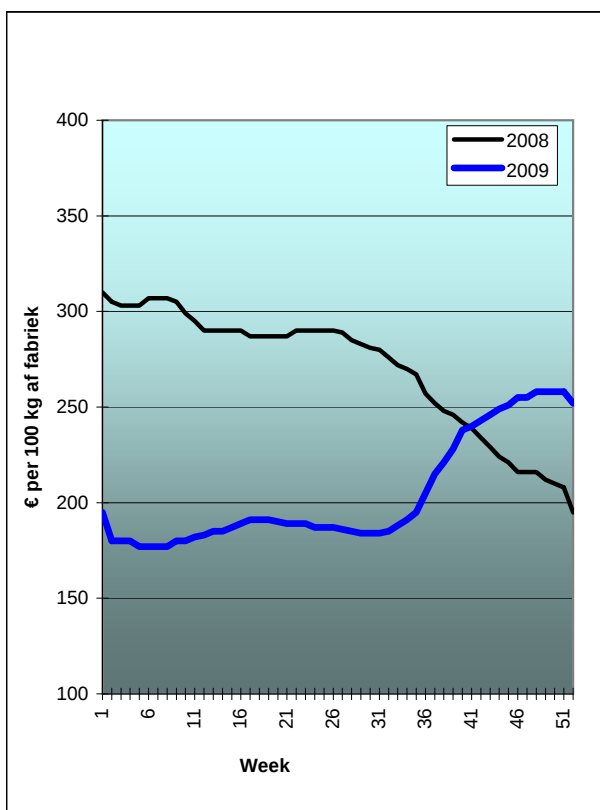
Boter

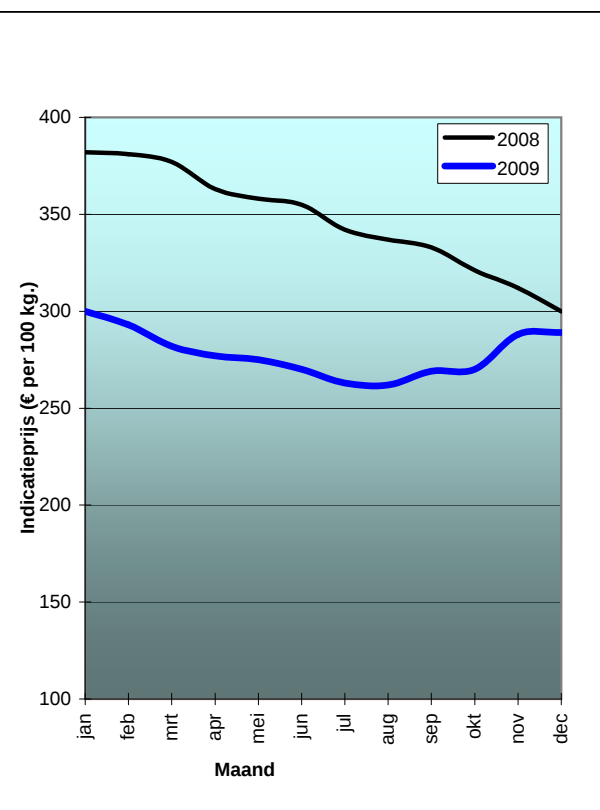
Mager melkpoeder

Vol melkpoeder

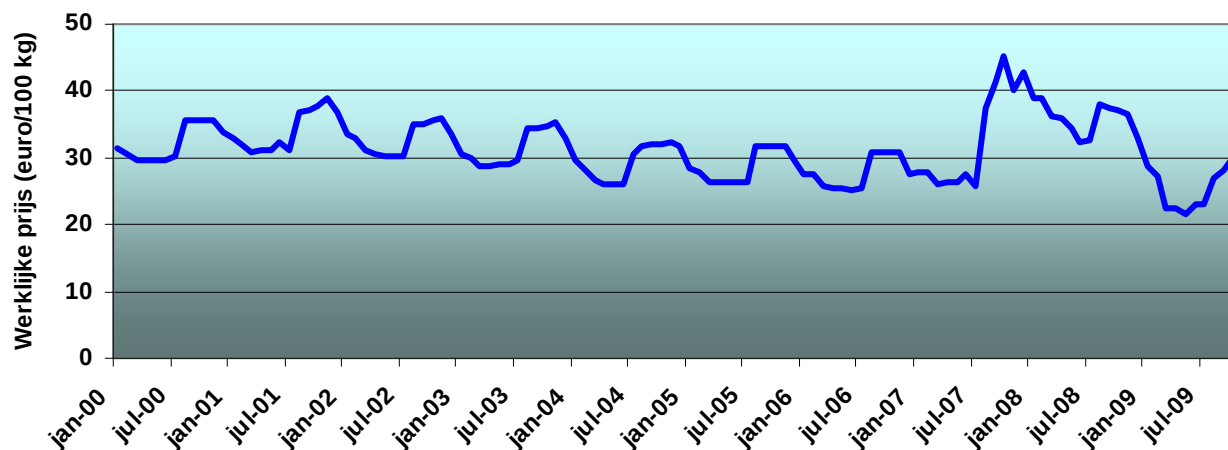
Goudse kaas

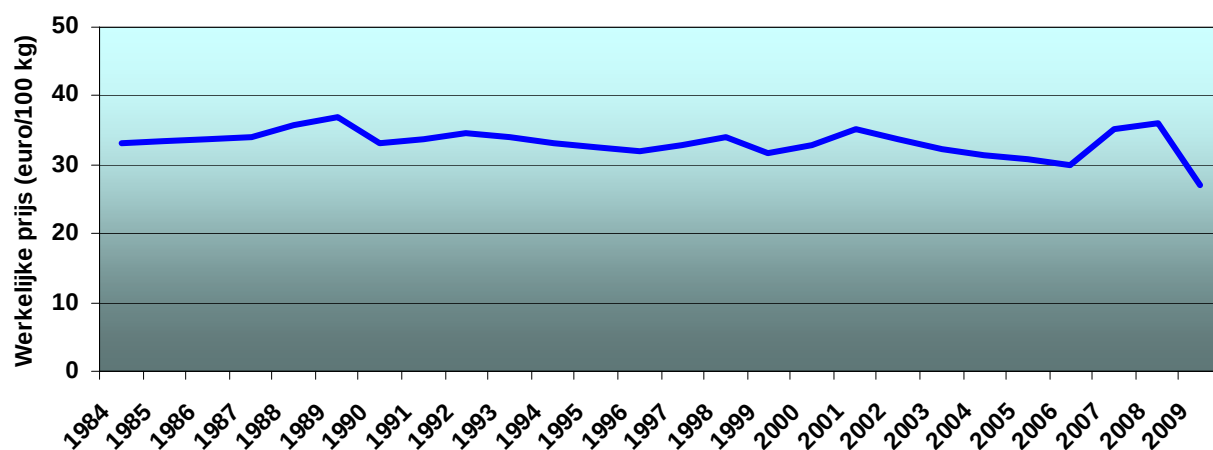

Melkprijzontwikkeling in historisch perspectief

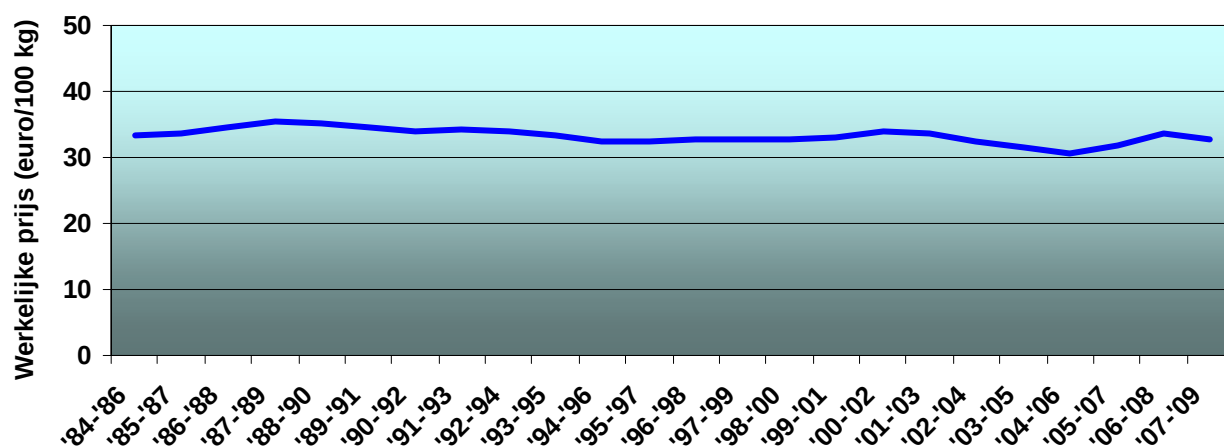
Melkprijzontwikkeling Nederland op maandbasis (2000-2009)

Melkprijzontwikkeling Nederland op jaarbasis (1984-2009)

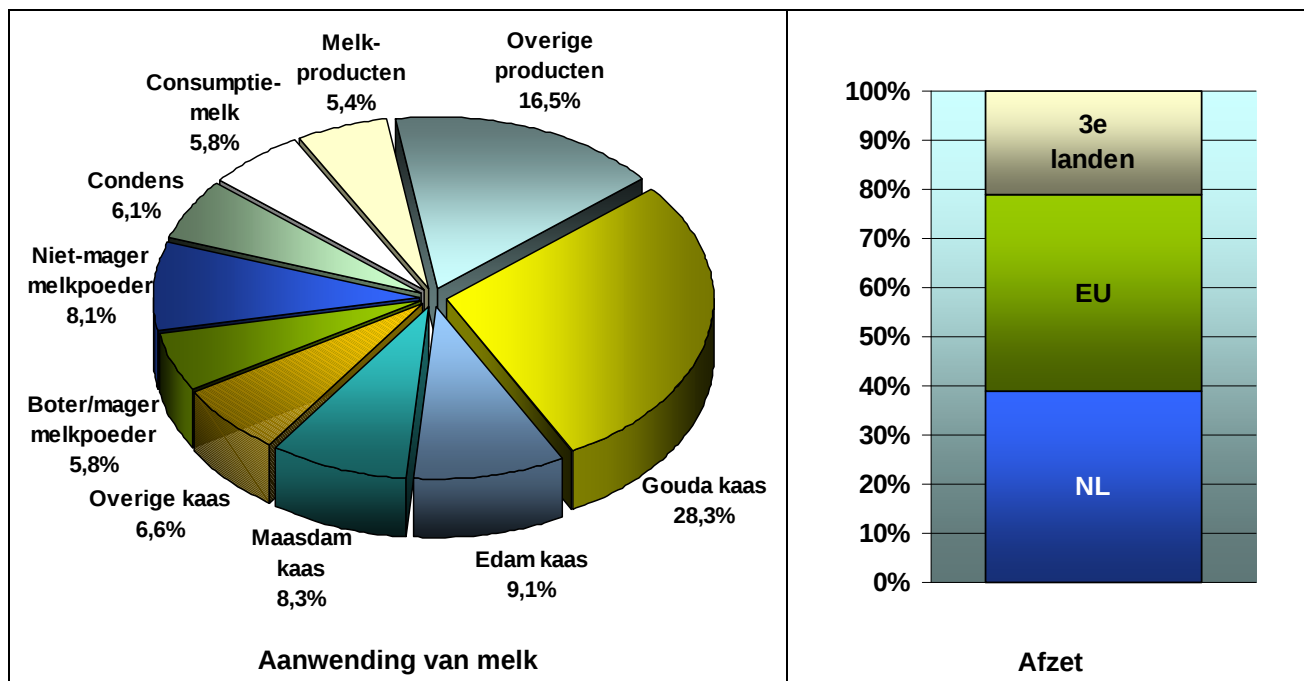
Melkprijzontwikkeling Nederland, voortschrijdend 3-jarig gemiddelde (1984-2009)

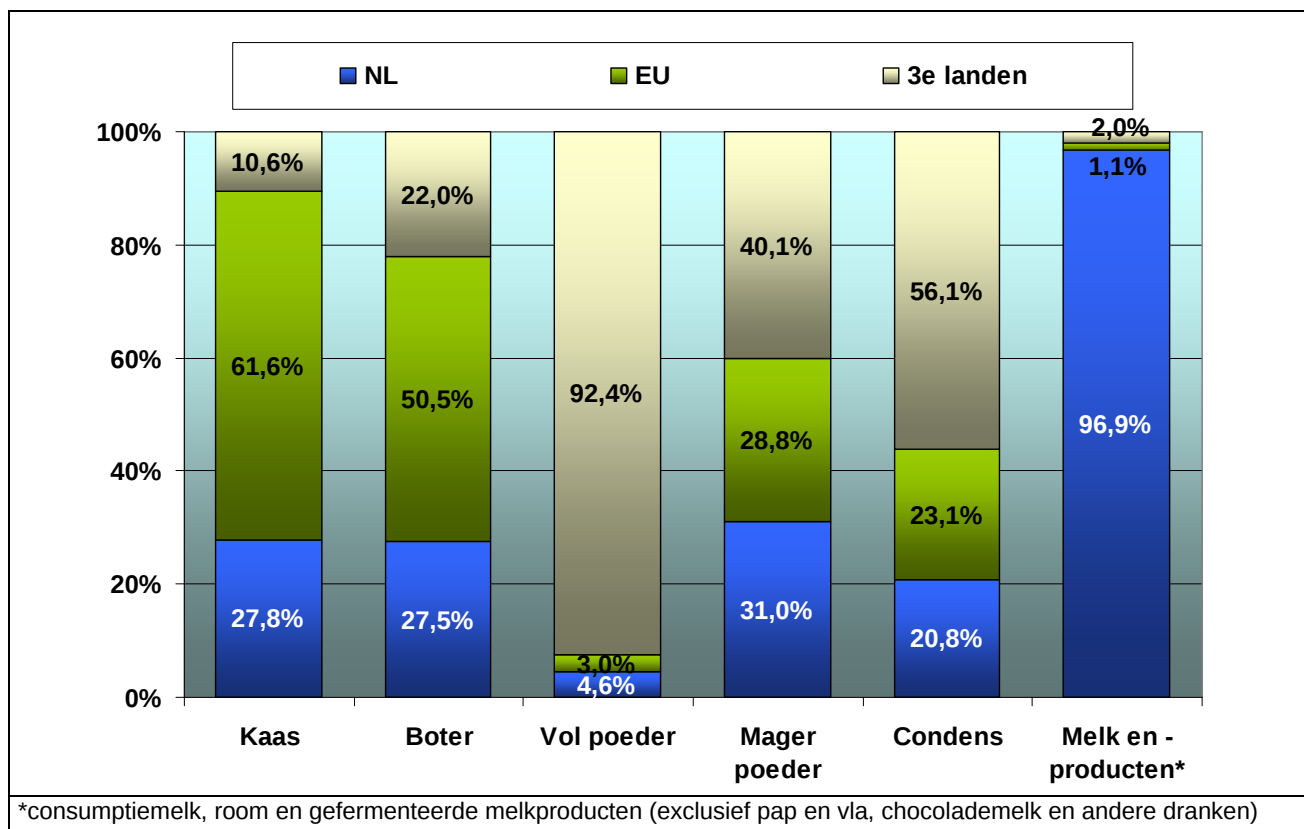

Afzet van Nederlandse melk

Waar gaat de melk naar toe (2008)?

Afzetoriëntatie per product (2008)

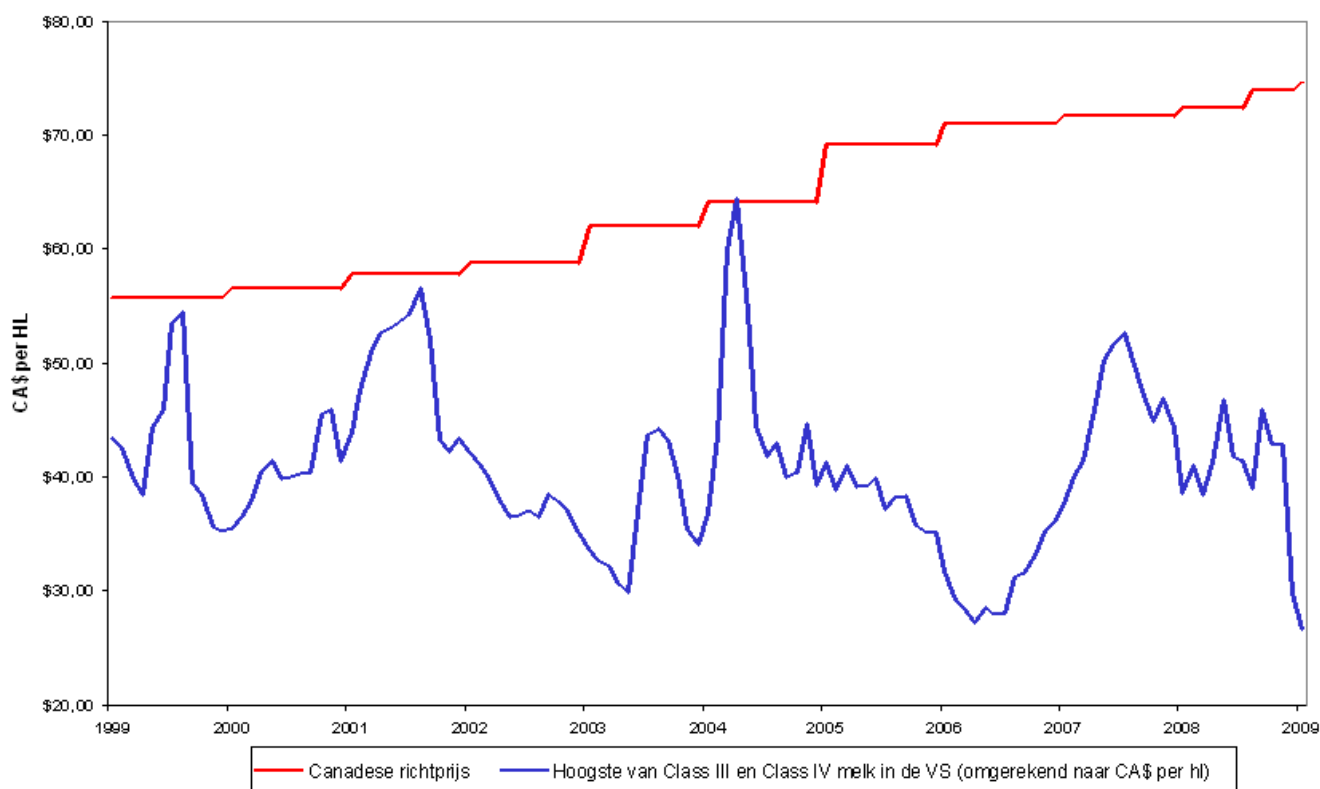
Canada en VS

Melkveehouderij in internationale context

	Canada			Nederland			VS			EU-15		
	2000	2008	index (2000=100)	2000	2008	index (2000=100)	2000	2008	index (2000=100)	2000	2008	index (2000=100)
-Aantal inwoners (x miljoen)	30,7	33,3	109	15,9	16,4	103	281,4	304,1	108	378,0	395,4	105
-Aantal melkveehouders (x duizend)	20,6	13,6	66	29,5	20,7	70	105,2	67,0	64	643,6	398,4	62
-Aantal melkkoeien (x duizend)	1.097	989	90	1.504	1.466	97	9.206	9.271	101	20.114	17.787	88
-Melkproductie (1.000 ton)	7.846	8.112	103	10.973	11.620	106	76.014	86.053	113	118.210	120.027	102
-Aantal koeien per bedrijf	53,2	72,8	137	51,0	70,8	139	87,5	138,4	158	31,2	44,6	143
-Gemiddelde melkgift per koe (kg)	7.152	8.202	115	7.296	7.926	109	8.257	9.282	112	5.877	6.748	115
-Gemiddelde melkproductie per bedrijf (x 1.000 kg)	380	597	157	372	561	151	723	1.284	178	183	301	164
-Gemiddelde melkproductie per inwoner (kg)	256	243	95	689	707	103	270	283	105	313	304	97

Bron: Statistisch Jaaroverzicht PZ 2008 / Statistics Canada / US Census Bureau / Eurostat

Ontwikkeling van melkprijzen in Canada en VS (1999 tot 2009)

Canadian Dairy
Commission

Commission
canadienne du lait

(December 2009: 1 CA\$ = € 0,64)

Productschap Zuivel: midden in de zuivel

Zuivelsector

- Gespecialiseerd, geïntegreerd, homogeen, dynamisch, beeldbepalend in het landschap, substantieel aandeel in nationaal product en export;
- Onder invloed van een fundamenteel veranderd (Europees) markt- en regelgevingskader en toenemende maatschappelijke eisen, staat de sector voor de uitdaging zijn economische en maatschappelijke positie verder te versterken.

Profiel PZ

- PZ ondersteunt de zuivelsector op basis van het PBO-instrumentarium van regelgeving en heffingen en is zo platform voor de sector;
- PZ levert meerwaarde op basis van specialisatie, deskundigheid, efficiency en servicegerichtheid en is zo onderdeel van de sector.

Doelstellingen

- Het bevorderen van een duurzame concurrentiepositie en de kwaliteit van ondernemerschap, arbeid en product;
- Het bevorderen van voedselveiligheid, diergezondheid en milieukwaliteit.

Taken

- Markt en informatie: voorlichting over sector en producten, marktinformatie, arbeidsaangelegenheden; budget € 2 miljoen;
- Kwaliteit en voedselveiligheid: regelgeving en toezicht, monitoring en bestrijding dierziekten, normalisatie; budget € 7 miljoen;
- Innovatie en onderzoek: melkveehouderij, dierziekten, milieu, melkkwaliteit; budget € 9 miljoen;
- Medebewind: melkquotering, in- en uitvoerregelingen, schoolmelk, ureumbepaling.

Profiel zuivelsector

• 20 duizend melkveehouderijbedrijven	• 29% oppervlakte Nederland is gras- en maïsland
• 20 industriële ondernemingen	• 12 miljard kg verwerkte melk
• 300 groothandelsondernemingen	• 7% positieve saldo handelsbalans Nederland
• 6800 binnenlandse verkooppunten	• 2% Nederlandse economie (inclusief toelevering)
• 57 duizend voltijdbanen	